

Opleiding tot medewerker magazijnier via werkpleklers in de gevangenis: waar een wil is, is een weg

— 26 november 2019

Volwassenenonderwijs

Werkpleklers

Van september 2017 tot september 2019 loopt een **praktijkgericht onderzoek aan de Odisee Hogeschool in Brussel omtrent <https://praktijkgerichtonderzoek.odisee.be/?q=sociaal-werk/lopend-onderzoek/gevangenisarbeid-en-logistiek> (1)**. Het project gaat onder meer na wat de randvoorwaarden zijn voor het implementeren van een logistieke opleiding voor gedetineerden door middel van werkpleklers in de gevangenissen, die momenteel nog niet ingericht wordt. Er zijn reeds verschillende initiatieven rond werkpleklers in de Vlaamse gevangenissen.¹Tot op heden werd de piste om een logistieke opleiding, zoals magazijnier, in dergelijke formule aan te bieden echter niet geëxploreerd. Deze bijdrage gaat na wat de randvoorwaarden zijn die in ogenschouw genomen moeten worden indien men dergelijke opleiding wil implementeren in de Vlaamse gevangenissen.

1. Werkpleklers in detentie

Onderwijs is voor gedetineerden een recht. Het is ook noodzakelijk gezien het gegeven dat veel gedetineerden laag opgeleid zijn. Het onderwijs in de gevangenissen wordt ingericht door de Centra voor Basiseducatie (CBE) en de Centra voor Volwassenenonderwijs (CVO). Op de website van het Vlaams Ondersteuningscentrum voor het Volwassenenonderwijs (VOCVO) heeft men het opleidingsaanbod van de Vlaamse en Brusselse gevangenissen verzameld in een **database** (<https://www.vocvo.be>). Het overzicht biedt de mogelijkheid om de opleidingen te zien per studiegebied en per gevangenis. Het aanbod verschilt immers van gevangenis tot gevangenis, in functie van de eigenheid van de instelling. Het aanbod varieert naargelang het om een arresthuis of instelling voor strafuitvoering gaat, de noden van de doelgroep en de mogelijke samenwerking met partners van buiten de gevangenis. Al deze zaken spelen een rol in het tot stand komen van een opleidingsaanbod in de specifieke gevangenis.

Veel van de gedetineerden kenmerken zich echter niet enkel door een lage scholingsgraad. Vaak hadden ze reeds voor hun detentie een kwetsbare relatie met de arbeidsmarkt (Ramakers et al., 2015). Opleidingen voorzien voor deze doelgroep is dus een must. Maar ook gevangenisarbeid heeft het potentieel om gedetineerden positief te laten deelnemen aan zinvolle activiteiten in de gevangenis, waarbij ze ervaring kunnen opdoen en competenties, vaardigheden en een arbeidsattitude kunnen aanleren.

Toch zien we nog veel problemen als het gaat om zinvolle gevangenisarbeid. Ten eerste betreft het vaak werk dat zich beperkt tot handmatige en repetitieve activiteiten, wat het werk simpel en monotoon maakt (Maes, 2009; Hunter & Boyce, 2009; Cherney & Fitzgerald, 2016; Western et al., 2001). Hierdoor sluit veel werk dat in de gevangenissen uitgevoerd wordt niet aan bij de arbeidsmarkt buiten de gevangensmuren. Er moet dus een betere aansluiting zijn tussen enerzijds de jobs die binnen in de gevangenis gebeuren en anderzijds skills en jobmogelijkheden buiten de gevangenis (Hunter & Boyce, 2009). Ten tweede wordt het werk dat mensen in de gevangenis doen bijzonder weinig gevalueerd. Zelfs indien iemand jarenlang werkt in de gevangenis, kan deze niet aantonen (enkele *good practices* niet in rekening genomen) dat men een bepaalde ervaring heeft opgedaan, dat men over een werkhouding beschikt, dat men kan samenwerken met anderen,... Dergelijke kwalificaties zouden kunnen helpen om een job te verkrijgen na hun invrijheidstelling. Tenslotte worden potentiële werkplekken in de gevangenis, zoals de keuken, schoonmaak, groendienst of technische dienst nog weinig gebruikt als leeromgeving (Webros, 2015). Dit ondanks het feit dat elke gevangenis deze mogelijke werkplekken heeft. Het zijn ideale plaatsen waar gedetineerden verworven kennis en vaardigheden aan de praktijk kunnen toetsen. Indien er een sterke link is tussen werk en opleiding in de gevangenis, kunnen gedetineerden de theoretische kennis uit de klas in praktijk omzetten in de werkplaatsen van de gevangenis (Hawley et al., 2013). Het creëren of gebruiken van een werkvloer in de gevangenis biedt dus mogelijkheden om die praktijk als stage of vorm van werkpleklers in te schrijven.

In verschillende gevangenissen in binnen- en buitenland ging men reeds aan de slag met competenties van gedetineerden en/of richtte men zich op werkpleklers in de gevangenis. Men probeert dan een opleiding te koppelen aan het werk dat verricht wordt in de gevangenis. Voorbeelden hiervan

vinden we vaak bij gedetineerden die in de keuken van de gevangenis werken en die een opleiding keukenhulp of grootkeukenmedewerker volgen (bijvoorbeeld in Merksplas of Beveren). Gelijkaardige initiatieven zien we bij de opleidingen elektriciteit of meubelmaker (bijvoorbeeld in Leuven) of groenonderhoud (bijvoorbeeld in Ruislede). Men creëert of gebruikt hierbij de 'werkvloer' van de gevangenis. Dergelijke koppeling van werken en een opleiding volgen zijn interessant omdat die de kloof tussen werken binnen en buiten verkleint, omdat gedetineerden op die manier concrete skills en competenties aanleren en niet in het minst omdat het werk in de gevangenis op die manier gevalideerd wordt. De voorbeelden geven aan dat er mogelijkheden zijn op dat vlak.

2. Logistieke arbeid in detentie?

De koppeling tussen gevangenisarbeid en opleiding wordt in verschillende gevangenissen al gemaakt. Tot op heden was er nog geen project dat zich richtte op logistieke functies, zoals magazijnier. Een eerste cruciale vraag in het onderzoeksproject waarover we ons moeten buigen, is of het werk in de gevangenis aansluit bij wat er gebeurt binnen de logistieke sector. Aangezien de gevangenissen grote organisaties zijn, kan vermoed worden dat er nogal wat logistieke taken dienen opgenomen te worden.

In een logistiek proces zijn er verschillende functies die ingevuld worden. Gezien de beslotenheid van de context, namelijk de gevangenis, richten wij ons in dit project op wat er in de gevangenis zelf mogelijk is. Concreet betekent dit dat we voor dit onderzoek vertrokken zijn vanuit het werk dat gebeurt in de werkhuizen in de gevangenissen. Een aantal functies die daar verricht worden, leunen dicht aan bij logistieke jobs. Voorbeelden hiervan zijn het bijhouden van de stock, het contacteren van leveranciers voor bestellingen, het controleren van het inkomende materiaal,... Afhankelijk van het werkhuis wordt dit werk momenteel opgenomen door beambten² of gedetineerden. Het is echter wel zo dat de finale uitgaande contacten - bijvoorbeeld wat betreft bestellingen - steeds door de beambte gebeuren. Naast de werkhuizen zijn er ook op andere plaatsen in de gevangenis magazijnen waar er sprake is van voorraadbeheer: bijvoorbeeld de keuken, huisdiensten (bad), de wasserij, het voedingsmagazijn, het onderhoudsmagazijn, de schrijnwerkerij,... Op al die plaatsen in de gevangenis is er een bepaalde stock aanwezig die bijgehouden moet worden, wat dus logistieke taken behelst.

Momenteel gebeuren dergelijke taken erg handmatig. Net door hieraan een opleiding te koppelen, installeert men een optimalisatie van die systemen. Een vorm van optimalisatie of modernisering van deze processen kan een meerwaarde betekenen voor de gevangenis. Het potentieel voor de gedetineerde ligt in het feit dat er aan de opleiding een diploma gekoppeld is, waardoor die gevaloriseerd wordt, en dat hij of zij skills bijleert.

Wanneer een gedetineerde een logistieke opleiding volgt met werkpleklers of via een stage, dan kan dit tevens een vermindering betekenen van de werklust voor de beambte in het werkhuis. Hij of zij staat dan voornamelijk in voor een security check en kwaliteitscontrole. Daarnaast dient een (externe) opleider ingeschakeld te worden om de stage of het werkpleklers op te volgen in samenspraak met de beambte.

3. Opleiding tot medewerker magazijnier

De opleiding tot magazijnmedewerker, aangeboden door een CVO, omvat 120 lestijden waarvan 60 uur theorie en 60 uur werkpleklers. Het betreft met andere woorden een vrij korte en concrete opleiding. De opleiding is afgeleid van de erkende beroepskwalificatie en is ingeschaald op niveau 2 van de Vlaamse kwalificatiestructuur (Leerplan opleiding Magazijnmedewerker, 2014). De opleiding magazijnmedewerker wordt bekrachtigd met het certificaat magazijnmedewerker. In het opleidingsprofiel zijn per module basiscompetenties en ondersteunende kennis vastgelegd. De algemene doelstellingen van deze opleiding zijn dat de cursist specifieke werkzaamheden leert te verrichten met betrekking tot goederenbehandeling. Hij leert kwaliteitsprocedures, hygiëne- en veiligheidsvoorschriften en leveringstermijnen naleven teneinde de ontvangst, de opslag, het voorraadbeheer, de voorbereiding van bestellingen en de verzending van goederen, producten, grondstoffen,... te garanderen. In de opleiding is het behalen van een attest tot het besturen van een heftruck niet inbegrepen. Gezien de realiteit van de gevangenis lijkt het aanbieden van een opleiding tot medewerker magazijnier een opportuniteit te zijn voor de gedetineerden en gevangenissen. Het is bovendien een korte opleiding, wat betekent dat deze volledig in detentie kan afgerond worden.

Indien we kijken naar de tewerkstellingsmogelijkheden voor deze profielen op de arbeidsmarkt, dan stellen we vast dat er nood is aan werknemers met deze profielen. Uit gegevens van de VDAB blijkt dat er in de periode van maart 2018 tot februari 2019, 3.380 vacatures werden ontvangen voor **medewerker magazijnier** (<https://www.vdab.be/trendsdoc/beroepen/index.html?brp=TB1810>). Daarnaast is het interessant om de spanningsindicator te bekijken die de krapte op de arbeidsmarkt meet door de verhouding weer te geven tussen het aantal werkzoekenden en het aantal beschikbare vacatures. De evolutie van de spanningsindicator voor medewerker magazijnier toont aan of de arbeidsmarkt voor dit beroep de afgelopen jaren krappere werd.

Een niet te missen opportuniteit?

Het aanbieden van een logistieke opleiding en meer bepaald de opleiding tot medewerker magazijnier biedt zeker potentieel in de gevangenissen. Heel wat taken die nu reeds door de zogenaamde *dienders*³ in de werkhuizen verricht worden, leunen dicht aan bij het werk van een magazijnier. Deze taken opwaarderen door er een opleiding aan te koppelen, betekent een meerwaarde voor de gedetineerde en diens professionele kansen. Tevens biedt de opleiding de opportuniteit om de huidige manier van werken in de gevangenissen op logistiek vlak te optimaliseren. Daarin zit ongetwijfeld de winst voor de gevangenis en de beampten. Toch moet gezegd dat alle betrokken actoren bereid moeten zijn om dergelijk project te ondersteunen en hierin te investeren. Elk nieuw initiatief vraagt een zeker veranderingsproces en een intensieve samenwerking tussen de verschillende actoren van justitie (beampten, directie) en de actoren van de Vlaamse gemeenschap zoals de opleidingsverstrekkers. Indien men de gevangenisarbeid wil opwaarderen is dit alvast een mogelijkheid die het exploreren waard is in elke gevangenis.

Referenties:

- Cherney, A. & Fitzgerald, R. (2016). Finding and keeping a job: The value and meaning of employment for parolees. *International journal of offender therapy and comparative criminology*, 60(1), 21-37.
- Hawley, J., Murphy, I. & Souto-Otero, M. (2013). *Prison education and training in Europe: Current State of play and challenges*. Birmingham: GHK.
- Hunter, G. & Boyce, I. (2009). Preparing for employment: prisoners' experience of participating in a prison training programme. *The Howard Journal of Crime and Justice*, 48(2), 117-131.
- Leerplan opleiding Magazijnmedewerker, studiegebied handel, 2014.
- Maes, E. (2009). *Van gevangenisstraf naar vrijheidsstraf. 200 jaar Belgisch gevangeniswezen*. Maklu.
- Ramakers, A., van Wilsem, J., Nieuwbeerta, P. & Dirkzwager, A. (2015). Down before they go in: A study on pre-prison labour market attachment. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 21(1), 65-82.
- Webros, FOD Justitie & Spermalie. (https://www.esf-agentschap.be/sites/default/files/attachments/products/praktijkhandboek_muren_worden_deuren_2015.03.31.pdf) (2015). (https://www.esf-agentschap.be/sites/default/files/attachments/products/praktijkhandboek_muren_worden_deuren_2015.03.31.pdf) *Muren worden deuren. Praktijkhandboek voor een geïntegreerd leertraject*. (https://www.esf-agentschap.be/sites/default/files/attachments/products/praktijkhandboek_muren_worden_deuren_2015.03.31.pdf)
- Western, B., Kling, J. R. & Weiman, D. F. (2001). The labor market consequences of incarceration. *Crime & delinquency*, 47(3), 410-427.

¹ Met werkpleklers bedoelen we hier de formules om iemand op te leiden op de werkvloer zodat deze persoon de nodige competenties verwerft.

² Beter gekend als cipiers.

³ Een diender is een gedetineerde met een ondersteunende functie (als betaalde arbeid) voor het gevangenispersoneel. Mogelijke taken van zijn het helpen bij etensbedeling, onderhoud van de gangen en gemeenschappelijke lokalen, binnendragen van leveringen,...

Auteurs

Extern

[Liesbeth Naessens](#)